

MARIE
ANTONIETTA
—
RANÁ LÉTA
VE VERSAILLES

—
JULIET GREY

MARIE
ANTOINETTA

RANÁ LÉTA
VE VERSAILLES

JULIET GREY

2012

Copyright © 2011 by Leslie Carroll
Translation © 2012 by Daniela Mičanová

Veškerá práva vyhrazena. Žádná část tohoto díla nesmí být přenášena ani elektronicky šířena bez předchozího písemného souhlasu majitele autorských práv.

Z anglického originálu BECOMING MARIE ANTOINETTE,
vydaného nakladatelstvím Ballantine Books, New York 2011,
přeložila Daniela Mičanová

Odpovědná redaktorka: Karin Lednická

Jazyková redaktorka: Hana Kneblová

Korektura: Hana Bončková

Technický redaktor: Martin Pěch

Sazba a obálka: Dušan Žárský

Vytiskla tiskárna Finidr Český Těšín

Vydání druhé, v elektronické podobě první

Vydalo nakladatelství DOMINO, Na Hradbách 3, Ostrava 1,
v květnu 2012

ISBN 978-80-7303-729-1

Věnováno Nell

Bella gerant alii, tu, felix Austria, nube!

Jiným přenechej války, ty, šťastné Rakousko, zasnubuj se!

HESLO HABSBURSKÉHO RODU

JEDNA

JE TOHLE KONEC DĚTSTVÍ?

Schönbrunn, květen 1766

Matinka se ráda pyšnila početnými dcerami, které popisovala jako oběti politiky. Nikdy jsem se *maman*, císařovně Svaté říše římské, neodvážila svěřit se strachem, ježž mi oním oblíbeným výrokem naháněla. Kdykoliv jej vyslovila, má představitost už v duchu malovala děsivý starozákonní výjev s Abrahámem obětujícím Izáka.

Neochvějně praktická matinka nás nicméně vedla k tomu, abychom svůj úděl přijímaly důstojně, vyrovnaně a bez zbytečného povyku. Stejně jako po jaře neodvratně následuje léto, i já čekala, že se můj bezstarostný život nejmladší rakouské arcivévodkyně jednoho dne navždy změní. Nenapadlo mě jen, jak brzy onen obávaný okamžik nastane.

To utěšené odpoledne jsem trávila s nejmilejší sestrou Karolinou na travnatém svahu nad císařskou letní rezidencí v Schönbrunnu. Oddávaly jsme se oblíbené kratochvíli a všemožně rozptylovaly naši guvernanku, hraběnkou von Brandeiss, jen abychom se vyhnuly výuce.

Nad hlavou nám líně poletoval čmelák, zřejmě si naše napomádané a napudrované kadeře spletl s lahodným okvětím. Karolina shodila střívičky z modrého brokátu a nohama v bílých punčoškách čtverácky pročešávala čerstvě posečený pažit, já ji radostně

napodobila, vychutnávajíc si na patách chladivý dotek vlahých stěbel, i když hrozilo, že si za ušpiněné punčošky později vysloužím pokárání. Nasadila jsem přitom vážný výraz, přitiskla si bradu k hrudi, abych napodobila matičiny povadlé tváře, potom jsem řezavě přísným hlasem pronesla: „Karolino, Karolino, dívka tvého věku a rozumových schopností by neměla svádět mladší sourozence k dětinským radovánkám!“

Sestra se rozesmála. „*Mein Gott*, jako bych ji slyšela!“

„A vy, madame Antonie,“ potlačila trochu zažloutlý úsměv hraběnka von Brandeiss, „si nesmíte tropit posměšky z vaší vznešené matky.“ Vzápětí se začala zběsile ovívat, vyděsila ji totiž včela, kterou zlákaly krajkové kanýry na jejím čepci. „Huš!“ Vyskočila, bezmála přitom klopýtla o záplavu nabíraných spodniček, poté se jala křepčit natolik směšně, že se její předchozí kázání úplně minulo účinkem.

Matinčin káravý hlas se zdálo snadné napodobit, vždyť nás častěji napomínala, než chválila. Od poloviny jara po poslední teplé zářijové dny spravovala státní záležitosti z letní rezidence Schönbrunnu na okraji Vídně, velkolepého bílookrového sídla, které trochu připomínalo biskupský chlebiček nazdobený velkorysou dávkou našlehané smetany. Zde matičina majestátní osobnost vstupovala do našich životů den co den, každého jitra jí přivedli ukázat Karolinu, Ferdinanda, Maxla i mě, navoněné a vymydlené, do Ranního salonu – vybavuji si tamní krémové stěny, úhledně členěné zlacenými štukovými panely a lizénami. Všichni čtyři jsme přitom záviděli starším sourozencům, ti totiž směli s matinkou popíjet voňavou kávu a zapřádat úžasně dospělé rozhovory o zemích zvaných Polsko nebo Slezsko. Já bych je nejspíš ani nedokázala najít na velké mapě Evropy, zavěšené na stěně naší učebny.

Zbývající část roku trávili plodní rakouští Habsburkové v Hofburgu, velkolepém šedivém bludišti v samém srdci císařské Vídně, a tehdy jsme my, nejmladší členové rodu, vídali matinku nanejvýš jednou za deset dní. Nesetkali jsme se ani při mši, kdykoliv nás jako zástup nastrojených housátek přiměli pokleknout na sametové polštáře se stříbrně vyšívanými iniciálami. Já se vždy držela Karoliny, naše něžně pastelové sukně nadnášené obručemi se o sebe

zlehka otíraly, do hlavy nám stoupala hutná vůně kadidla, velebný zpěv varhanních píšťal se v našich uších snoubil s biskupovou slavnostní latinou.

Jakmile se dny začaly krátit, císařovna, která se za slunných letních měsíců bezmála odvážila radovat ze života, prošla pozoruhodnou proměnou. Stávala se nepřístupnou vladařkou, zlověstnou a obávanou postavou v černém, jež se pro širokou krinolínu zdá téměř stejně široká jako vysoká. Kdykoliv nás uvedli do její pracovny, neodvážili jsme se ani pohnout, projevy neposednosti nám netrpěla. Zatímco jsme tedy poslušně strnuli jako sochy, zkoumavě si nás měřila pozlaceným lorňonem, tázala se guvernanky, zdali se zodpovědně vzděláváme, zdravě stravujeme, užíváme zubní prášek a drhneme si krk i uši. Podobným výsledkem, ovšem zaměřeným na naše všeobecné zdraví, procházel také císařský lékař Wansvietten. Matince se samozřejmě vždy dostalo kladných odpovědí, kdo by se odvážil přiznat rakouské císařovně k nedbalosti, nedokonalosti nebo slabosti? Proto nás ke konci slyšení vždy víceméně spokojeně propustila, potěšena vědomím, jaká svědomitá dítka z nás rostou.

Za utěšeného letního dne se však vyhlídka na návrat do Hofburgu zdála příjemně vzdálená. Radostně jsem sklouzla do trávy po guvernancčině boku, abych jí zašeptala do ucha: „Smím vám prozradit tajemství, madame?“

„Zajisté, *Liebchen*,“ usmála se hraběnka von Brandeiss shovívavě.

„Někdy, někdy bych si přála, abyste byla mou matkou vy.“ Její pomáda voněla levandulí, která dokonale zastírala skutečnost, že se vyrábí z živočišného tuku. Zavřela jsem oči, zhluboka se nadechla, v obláčku příjemné vůně by se báječně podřimovalo.

„Ale madame Antonie!“ Guvernancčina tvář prozrazovala dojetí i znepokojení, šedé oči se rychle ujistily, zda zvláštní poklonu neslyšel nikdo nepovoláný. „Co vás to napadá, maličká? Vaše *maman* je přece rakouská císařovna!“

Něžně mě polaskala po vlasech. Pokud se matinka kdy přiměla k témuž vroucnému rodičovskému gestu, nevzpomínala jsem si na to, má mysl proto snadno podlehla přesvědčení, že mě ani

jedenkrát nepohládila. Hraběnka mi vtiskla na čelo letmý polibek. Nezmínila jsem se o tom ani slůvkem, přesto vnímavě vycítila, jaký strach mi nahání císařovnin majestát. „Její Veličenstvo vás miluje, drahoušku,“ ujistila mě, „na jejích vladařských bedrech však spočívá nesmírná tíha, vždyť pečuje o záležitosti nezměrného státnického významu. A zatímco se usilovně zasazuje o blaho nás všech, zodpovědnost za výchovu jejích dětí přebírá guvernantka. Na to prosím nezapomínejte.“

Zavrtěla jsem se, nožky zapletené do spodniček začínaly nepříjemně trnout. „Nikdy vám nepřišlo líto, že nemáte vlastní děti?“ vyzvíдалa jsem, procvičujíc chodidla sevřená bílými punčoškami, dokud brnění nepolevilo.

„Nebuď drzá, Antonie!“ plísnila mě Karolina. „Pamatuj na matičino varování! Nesmíš hned vypustit z úst všechno, co ti slina přinese na jazyk.“ Starší sestru jsem milovala a obdivovala víc než kohokoliv na celém širém světě, i když se často chovala jako malá císařovna. Vlastně mi v mnoha ohledech nápadně připomínala mladší vydání naší obávané matky, už také začínala dorůstat do její podoby, zvláště jejich rty mi přišly k nerozeznání.

Nevěnovala jsem tedy Karolině pozornost, naopak, povystrčila jsem bradu a naléhavě se zadívala guvernantce do očí. „Kdyby na to přišlo, povila byste šestnáct dětí jako naše *maman*?“ Přežilo nás ovšem jen třináct, zhoubná epidemie neštovic neušetřila ani panovnickou rodinu. Já se nakazila ve dvou letech, Všemohoucí mi naštěstí milosrdně dopřál úplné zotavení, překonanou nemoc připomínala jen nepatrná jizvička na nose. Až trochu povyrostu, snad mi dovolí skryt malou vadu na kráse líčidly, pudrem, možná dokonce koketní muškou, byť matinka považovala ženskou marnivost za neklamnou známku podlomené morálky. „Přála byste si děvčátko, madame? Jak by asi mělo vypadat?“

Hraběnka von Brandeiss ztěžka polkla, zároveň nahmatala zdobný medailonek – nosila jej zavěšený na šíji. Připadala mi stejně stará jako matinka, hnědé vlasy, toho dne usměrněné čepcem a slaměným kloboukem, už jí místy prokvétaly stříbrem. Opět mě něžně políbila na čelo. „Kdyby se mi narodilo děvčátko, pochopitelně bych si přála, aby se podobalo vám. Mělo by neposedné

plavé vlásky, obrovské oči barvy švestek a laskavé srdce velké jako rakouské císařství.“ Přitiskla mě k sobě, pak upravila šedou vlněnou stuhu, jíž mi z čela stahovali nepoddajné prameny. Nevy-
padala nijak okázale, ale svůj účel splnila, navíc ji většinou překrý-
vala barevná pentle. Toho odpoledne jsem si ovšem dlouhou mašli
z růžového hedvábí strhla, abych jí svázala kytici natrhanou mezi
ornamentálními záhony – tvořily ji tulipány, růžové karafiáty, bílé
nadýchané hledíky.

„Přesně tak, *Liebchen*,“ povzdechla guvernanta, „přála bych
si, aby se vám ve všem podobala, lišila by se snad jen v jediném
ohledu.“ Zvědavě jsem na ni pohlédla. „Pokud bych měla dceru,
určitě by věnovala větší pozornost výuce!“ Něžně mě uchopila za
zápěstí, když se vzápětí vymanila z mého dětsky naléhavého obje-
tí, zajiskřilo jí v očích. „Scházel by jí důvtip na rozmanité výmluvy,
kterými se zdržujete od soustředěného studia, také by mi nikdy
nekladla tolik, eh, neomalených otázek.“ Zadívala se na Karolinu,
sestra však předstírala zaujetí stéblem trávy. Štíhlými bílými prstíky
se je pokoušela roztrhnout na dvě poloviny.

„Ale dosti zábavy.“ Pobídla mě, ať jí seskočím z klína do trávy.
„Marná snaha, *ma petite*, nastal čas na hodinu francouzské gramati-
ky, což se týká i vás, madame Karolino.“ Rázně zatleskala. „*Allons,*
mes enfants!“

Než jsem se stačila zadržet, vzdorně se mi našpulily rty. Paní
guvernanta trucovitý výraz posměšně napodobila. „Neškaredte
se, mladá dámo, to vy jste mě přiměla přesunout dnešní vyučování
na čerstvý vzduch.“

Uložila jsem se na břicho, zapřela se o lokty, nastavila tvář
svěžímu vánku a požitkářsky vdechla vlahou letní vůni. Trup mi
svíral živůtek zpevněný kosticemi, sukně nadnášená obručemi se
nade mnou klenula jako růžový nákyt. „Já se přece neškaredím,
madame. Nikdo nemůže za tvář, kterou mu věnoval Všemohoucí,“
odtušila jsem nevinně. Přeháněla jsem sice, ale jen nepatrně. Rys
všeobecně označovaný za habsburský ret mi skutečně propůjčoval
vzporný výraz, i když jsem se vůbec nedurdila. Ostatně celá naše
rodina vypadala podobně, vyznačovali jsme se plavými vlasy, svět-

lou pletí, nevýraznou bradou. Připomínala jsem tedy jednak své sourozence, jednak všechny naše vznešené předky.

Kdyby mě postavili před zrcadlo, jak bych se asi popsala? Směla bych se označit za krásku? Matinka ve mně viděla bezchybnou porcelánovou panenku, ale pokračnému špitání služek zkrátka neuniknete – tu a tam si sdělovaly cosi o mém držení hlavy či o výrazu tváře. Habsburská arcivévodkyně se právem směla pyšnit velkolepým původem, já navíc toužila, aby si mě všichni oblíbili. Existoval-li způsob, jak si každého omotat kolem prstu, moc ráda bych si ho osvojila. „Myslíte, že moje brada vypadá zpupně?“ tázala jsem se paní von Brandeiss.

„Hlupáci, kteří neznají lepší kratochvíli, se často oddávají pomluvám,“ odvětila. Všimla jsem si, jak Karolina zastírá úsměv pohotovou dlaní. „Vaše brada působí pyšně, ale k hrdosti máte veškeré důvody. Jste dcera Rakouska, vaše rodina vyniká dlouhou, velkolepou minulostí. Á,“ guvernantka se stěží bránila pobavení, „zase se vám to povedlo!“

„Co prosím?“ zajímala jsem se nevinně.

„Vymýšlíte vynalézavé záminky, jak se vyhnout učeným knihám. Ale mě neošálíte, mladá dámo!“

Znovu důrazně zatleskala. „Nu, uličnice, dost bylo lelkování, *vite, vite!* Čas na hodinu francouzštiny.“ Zlehka sestře zatřásla ramenem.

Karolina se přetočila na záda, pak neochotně usedla. Vyznačovala se pilnou, příčinlivou povahou, ale kdykoliv se nechala strhnout mými zahálčivými sklony, obvykle je dovedla k dokonalosti. Často jsme jedna druhou ovlivňovaly momentálním rozpoložením jako nerozlučná dvojčata. Nyní se tedy guvernantce za tlumeného odmlouvání podřídila, ale pak jí znenadání ze rtů vyklouzl radostný výkřik. Svorně se nám naskytl půvabný výjev. „Podívej, Toinette, motýl!“ Zvučně zaklapla školní sešit, vzápětí už jsme se ruku v ruce pustily do pronásledování. Sestra se ještě stačila plynulým pohybem sehnout do trávy pro sítku, aniž polevila v nasazeném tempu.

„Ale ne, dívky, dívky, co vaše střevíce!“ provolala za námi paní von Brandeiss. Vstala a uhladila si krinolínu. V pružném pohybu

jí bránil sešněrovaný korzet, proto se musela nejprve prohnout v kolenou, jako by se chystala předvést pukrle, teprve pak se sehnula pro moje otevřené letní trepky potažené saténem v odstínu slonové kosti.

„Nemáme čas!“ přiměla jsem se odpovědět, podkasávajíc si sukně z hedvábného moaré. Potom už jsem se opřekot hnala za sestrou. Motýl v záchvěvech sytě modré barvy třepotavě kličkoval nad zušlechtěnou zelení, tu a tam se jeho tmavý obrys na zlomek vteřiny malebně zaskvěl proti nebeskému blankytu, nakonec dosedl na živý plot, který probíhal podél travnatého svahu nad císařskou letní rezidencí. To už jsme s Karolinou sotva lapaly po dechu, naše hrudníky se ztěžka zvedaly, sváděly nerovný boj s tísnivými kosticemi dívčích šněrovaček. Sestra užuž napřahovala sítku, já ji udýchaně zadržela. „Počkej, vyplašíš ho!“

Se zatajeným dechem jsem se ke křoví opatrně připlížila a uchvátila vzácnou kořist do dlaní. Opaleskující křídla se zoufale rozkmitala, hebce mě přitom zašimrala do dlaní. „Tak se na vás podíváme, pane,“ zašeptala jsem.

Opatrně, po špičkách, co noha nohu mine, abych o svůj poklad nepřišla, jsem se vydala na zpáteční cestu. Karolina klopýtala krok nebo dva za mnou, zvrtila si totiž nohu o nenápadnou větev. Horečné třepetání motýlích křídel polevovalo, pak úplně ustalo.

Jen jsme dospěly k paní guvernance, pyšně jsem rozevěřela dlaně. „Podívejte, můj úlovek!“ Všechny tři jsme se sklonily nad nehybným motýlem.

Karolina znenadání zvažněla, do světla modrých očí se jí vkradl smutný výraz.

„Třeba jen spí,“ zadoufala jsem polohlasně, dotýkajíc se zlehka bříškem ukazováku křehkých motýlích křídel. Na kůži mi ulpěl žlutý prášek.

„Kdepak, Toinette, nespí. Ten...“ Sestra se odmlčela, zadívala se na mě, tváře polité zdravým ruměncem jí vědoucně zbledly.

Plačtivě se mi roztráslly rty, ale vzlyky mi uvázly v hrdle. Sestra mě přivinula k sobě, pokoušela se zkonejšit moje rozechvělá ramena, ale odtáhla jsem se. Žádnou útěchu si nezasloužím! Po líčku mi skanula slza velikosti hrachu, přistála na hrudi, kde poznamenala

hedvábnou tkaninu nepravidelnou skvrnkou, další mě hned vzápětí zastudila na zápěstí. Sepjala jsem ruce, jako bych se pokoušela pohrbít nešťastné stvoření v dlaních, a tehdy na moje útlá ramínka dolehl spáchaný zločin plnou vahou.

„Já ho nechtěla usmrtit! Nikdy, nikdy bych ničemu živému neublížila!“ Hlasitě, usedavě jsem se rozplakala, prokládajíc nářek nesrozumitelnými omluvami, vzápětí mě beznaděj vehnala do otevřené náruče paní guvernanky.

„Přst, *Liebchen*,“ konejšivě mě vískala ve vlasech, „my víme, že jste mu nechtěla ublížit.“ Chvíli jsem si tiskla tvář k její vyšívané náprsence, potom se ke mně paní von Brandeiss sklonila, aby mi krajkovým kapesníčkem jemně osušila slzy. „Snad byl pro vezdejší svět příliš krásný,“ pronesla, načež něžně vzala mé ruce do dlaní.

V duchu jsem dobře věděla, že mi záchvat plačtivého smutku nepřivodil jen žalostný skon jednoho motýla, matinka mne ostatně za přílišnou přecitlivělost dost často kárala. Chtěla jsem se zkrátka stůj co stůj zmocnit krásy, aniž bych se ohlížela na následky, přitom se mi samou dychtivostí podařilo zahubit tvora, kterého jsem tak zvědavě, vášnivě a bezhlavě obdivovala.

Nenadálá komorní tragédie udala tón hodině francouzské mluvnice.

„Jak řeknete motýl je mrtvý?“ tázala se hraběnka von Brandeiss. Soustředila se sice na mě, ale já se zmohla jen na prázdný pohled. Sestra by samozřejmě měla správnou odpověď po ruce, což guvernanky dobře věděla, ale chtěla mi dopřát chvíli usilovného přemýšlení. Teprve když neuspěla, obrátila se na pilnější studentku. „Karolino, jak se řekne francouzsky motýl?“

„*Papillotte*,“ vzala jsem si slovo, než se sestra stačila nadechnout.

„*Papillon*,“ opravila mě se samolibým zadostiučiněním staršího sourozence, kterému se podařilo zaujmout právoplatné místo v přirozeném řádu světa.

„Správně, Karolino, velmi dobře. *Très bien*. Jak byste tedy řekla motýl je mrtvý? *En français*, madame Antonie.“

Tentokrát sestře nedovolila odpovědět za mě. Skousla jsem si spodní ret – ten výrazný, habsburský –, mechanické opakování

slovíček mi nikdy nešlo, totéž platilo pro skloňování sloves v časech, které sotva kdy upotřebím. Nejraději jsem rozhodovala v záležitostech, v nichž se nedalo pochybit. Například mi nebylo zatěžko volit mezi žlutými nebo modrými šaty, případně si vybrat mezi panenkami se zlatými nebo kaštanovými vlásky.

Role náповědy se tedy chopila sama paní guvernánka. „*Le papillon...*“, dodávala mi odvahy.

„*Le papillon tot ist*,“ hádala jsem.

„Tedy, *ma petite*,“ pousmála se, „váš francouzský motýlek zahynul pěkně po německu. Nu, dívky, jakpak zní francouzský výraz pro smrt?“

„*Mort*,“ odvětila Karolina sebejistě. Stihla jsem ji vzpurným pohledem.

„Když teď znáte správný výraz, Antonie, zkusme to znovu. *Le papillon...*“

„*Mort ist*,“ doplnila jsem, od snaživého polykání slz se mi přitom zkrabatil nos.

Hraběnka von Brandeiss, ztrápená dílem mou neschopností sestavit holou větu, dílem zlovykem svévolně zaměňovat francouzská slovesa za německá, vyprostila z rudě lakovaného penálu tužku, jíž onu větu pečlivě vepsala do mého i Karolinina sešitu. *Le papillion est mort*.

Jejímu utrpení však ještě neměl být konec, zaskočila jsem ji totiž prosbou o krátkou přestávku, abych své bezděčné oběti vyhloubila hrobeček. Můj *papillon mort* zasluhoval řádný pohřeb. Zakrátko zhrozeně přihlížela, jak usilovně trhám trsy trávy a nabírám plné hrsti žírné zeminy, opodál trpělivě vyčkávali dva olivrejovaní lokajové ve zkadeřených parukách, kteří dostali na starost mé psací potřeby. Ve tvářích se jim nepohnul ani sval, zdáli se odlití z bílého porcelánu. Nad čerstvým rovem jsem se pokřižovala, rozpomínajíc se na krátkou dětskou modlitbičku. Motýl se vznesl přímo do nebe, směla jsem si tedy spokojeně utřít špinavé dlaně do trávy a usednout vedle Karoliny. Nad kolena se mi vzduly těžké sukně nadnášené obručemi.

„Nyní se mohu dále vzdělávat, madame von Brandeiss,“ oznámila jsem věcně, strkajíc do sestry čtverácky ramenem. Na můj

pokyn lokaj odemkl drobné svorky psací podložky z růžového dřeva, rozevřel ji a uložil mi ji do klína, jeho dvojník neméně pohotově odzátkoval kalamář a přiostrčil mi brk. Smočila jsem hrot v inkoustu, abych jako vždy pečlivě obkreslila slova, která mi paní guvernanta dříve nenápadně předeepsala tužkou. Matinka se – opět jako vždy – nikdy nedozví, že jsem úhledné sentence nevytvořila vlastními silami, neprojevují tedy větší nadání než papoušek nebo cvičená opička.

Zatímco jsme se s Karolinou soustředěně věnovaly pečlivému obkreslování, až nám v koutku rtů dychtivě prosvítala špička jazyka, o pár kroků dál lokajové skládali malířské stojany. Paní von Brandeiss navrhla, abychom se v hodině malování vodovými barvami pokusily zachytit velkolepé jižní průčelí císařské letní rezidence, včetně přilehlých zahrad. Z našeho stanoviště na vrcholu mírného svahu připomínaly ornamentální květinové záhony záplavu úhledně uspořádaných pestrobarevných bodů.

Jen jsme se pustily do práce se štětcem a barvami, zatahala mě sestra za krajkový kanýr na rukávu. „Tsss, podívej!“ Stočila jsem hlavu po směru jejího pohledu. Hraběnka usnula. Ruce měla upjatě složené v klíně, ale z mírně pootevřených rtů jí co chvíli uniklo přidušené chrápání.

Karolině se v očích rozsvítily nezbedné jiskřičky. Za našich dětských radovánek si z pozice staršího sourozence přirozeně osobovala roli vůdkyně, já se jejímu velení podřizovala s otrocky oddaným nadšením. Smočily jsme tedy štětce ve velkorysé dávce barvy a tichounce, po špičkách se přikradly k oddychující guvernance. Poklekly jsme – každá z jedné strany –, potom jsme jí na sestřino znamení pěkně pomalovaly obě tváře. Potlačila jsem veselé chichotání a v duchu se ptala, proč nás podobné dívčí uličnictví nenapadlo už dávno. Jaký nejhorší trest nám hrozí? spekulovala jsem v duchu. Dobrosrdečná hraběnka nanejvýš zalomí rukama, přemůže nutkání k smíchu, potom zalamentuje: „Dítka nezdárná, co si jen s vámi počnu?“

Namalovala jsem růži, symbol Rakouska a také svou nejmilejší květinu, Karolina o poznání jistější rukou umělecky ztvárnila popínavou révu.

Tehdy se madam von Brandeiss náhle probudila. „Och, *mein Gott!*“ Zprudka se napřímila a jala se usilovně rozhánět vzduch v domnění, že jí na tvář posedaly mouchy. My dvě se však již stačily vzorně postavit k malířským stojanům, odhodlány sehrát co nejdříve úlohu způsobných arcivévodkyň.

Právě jsem na papír nanášela vodové barvy – rudé a fialové tečky představovaly závěje tulipánů pod našima nohama –, když vtom nás upoutalo vzdálené volání. Sypanou cestičkou k nám po travnatém svahu udýchaně stoupal matinčin lokaj Franz, každý krok ho stál větší úsilí. Než se dopracoval k uctivé úkloně, sípal a namáhavě popadal dech, ve vlněné livreji se za letních dní určitě nepříjemně zpotil. Nejprve pozdravil nás arcivévodkyně, potom sklonil hlavu před paní von Brandeiss. Všiml si jejích vesele pomalovaných tváří, avšak pohotově sklopil zrak dřív, než si guvernanta stačila všimnout v jeho tváři pobaveného údivu. My se sestrou jsme snaživě potlačily nutkání k smíchu, přitiskly se rameny k sobě, nenápadně se poštuchovaly, koulely už tak dost výraznýmá očima a vůbec předstíraly vtělení nedotčené dětské nevinnosti.

„Paní hraběnko,“ oslovil Franz dýchavičně guvernanta, zpoza napudrované žíněné paruky mu přitom stékaly pramínky potu, které si razily cestu po masitých zružovělých tvářích, „Její císařské Veličenstvo si přeje ihned mluvit s madame Antoníí.“ Nato se zlomil v pase a ruce zapřel o kolena ve snaze popadnout dech.

Lokajové, již o naše pohodlí pečovali celé odpoledne, s vojenským smyslem pro disciplínu vmžiku vzorně sbalili sešity, psací potřeby i pomůcky na malování, já se chopila kytice, kterou se mi podařilo natrhat dříve toho dne, a pustila se vesele ze svahu jako kamzík.

„Vaše stěvíce, Antonie!“ hartusila za mnou hraběnka, potom se, v každé ruce po saténové trepce, dala do pronásledování. Zakopla jsem o kámen vrostlý do svahu, pád se sice podařilo zmírnit napřaženými rukama, nohy se mi však beznadějně zapletly do spodniček, a než se mi podařilo vstát, už jsem válela sudy k parteru před palácovým průčelím. Na rovině jsem se, udýchaná, ale naštěstí nezraněná, vyškřábala na nohy, následoval planý pokus o uhrazení pocuchaných sukní. Snad si *maman* nevšimne hnědozele-

ných skvrn od trávy a hlíny. Karolina s hraběnkou von Brandeiss v čele zástupu našich lokajů zvolily obvyklejší sypanou pěšinku podél pažitu. Ledva mě dostihly, přidržela mě guvernanka za loket, abych mohla chodit v ušpiněných punčochách vklouznout do střevíců. Potom jsme ve vši svornosti sestoupily po zdobném schodišti, které spojovalo travnatý svah s květinovým parterem, na širokou cestu dlážděnou oblázky. S Karolinou jsme se prozíravě držely za paní vychovatelkou, lokajové obtěžkaní školními potřebami nás v uctivé vzdálenosti následovali.

Před jižním portálem císařské rezidence si Franz konečně vzal paní hraběnkou na chvíli stranou, aby jí něco polohlasně zašeptal. Hbitě k nám stočila tvář, ruce rozhodně zapřela o boky, velkoryse polstrované krinolínou a spodničkami, její nevěřičně otevřená ústa svědčila o krajním překvapení nad naší zradou. „Paní Antonie, paní Karolino, vy uličnice!“ Rozčileně povzdechla, pak na nás káravě namířila ukazovák. „Co si s vámi jen počnu?“

Očima marně pátrala po zrcadle, proto rychle vyrazila k fontáně zdobené obeliskem. „Ach, vy malé dáblíce!“ zabručela si, jen spatřila svůj odraz. Sklonila se blíž k hladině, až se nad ní nebezpečně vzdouvaly obruče široké krinolíny, nabrala do dlaní něco chladné vody, potom se usilovně oplachovala tak dlouho, dokud po našem tvůrčím vzepětí nezůstalo ani stopy.

Lokajové v paláci setrvali v úhledném pozoru, ani mrknutím oka nedali najevo, zda naši přítomnost vnímají, jejich nablýskané černožlaté livreje se zrcadlily na dokonale naleštěném parketu. Za rytmického klapání střevíčků jsme míjely rozlehlé chodby, na něž se jako nekonečný perlový náhrdelník napojovala jedna skvostná komnata za druhou, na každém prahu nejprve obřadně zazněla naše jména. „Uvolněte cestu arcivévodkyním Marii Karolině, Marii Antonii a hraběnce von Brandeiss.“

Teprve po hodné chvíli se mi podařilo neposedně zastavit ve zlaceném mezidveří Čínského salonu, kde si se mnou *maman* a její tajemný host chtěli promluvit. Ani Její Veličenstvo císařovna nedokázala odolat módní posedlosti Orientem, nechala si proto zřídit komnatu, v níž se rakouská zdobnost snoubila s exotickými obrazy na vykládaných ebenových panelech – znázorňovaly přý

život ve vzdálené Číně. Vždycky jsem se v duchu ptala, zdali se lidé na opačném konci světa skutečně tak prapodivně oblékají.

Nenapadlo mne upravit své vzezření v Zrcadlové síni, kterou jsme cestou do Čínského salonu musely minout, matinka mne proto uvítala pevně semknutými rty. Nebylo se čemu divit, vždyť před ní udýchaně stanulo umouněné desetileté cikáně v beznadějně zmuchlaném a ušpiněném ranečku růžového hedvábí, který úhledné dívčí šaty připomínal jen velmi vzdáleně. Plavé vlasy mi neukázněně vlály kolem hlavy, podařilo se mi totiž ztratit vlněnou stuhu, ruce (matinka naštěstí viděla jen jednu, druhou jsem skrývala za zády) volaly po mýdle, punčošky dávno ztratily původní bílou barvu. Jejich neutěšený stav by ovšem *maman* nestačila zaznamenat, pokud bych si ke své smůle nepotřebovala vyklepat ze střevíčku oblázek. Když se pak rozkutálel po podlaze, provázela jeho troufalou pouť přísným pohledem, ale naštěstí pro mě se zastavil včas, tedy asi palec od elegantního střevíce našeho hosta.

Matinka trůnila v křesle, jehož žluté čalounění se téměř ztrácelo pod širokou krinolínou, před ní se tyčil rozlehlý pracovní stůl z růžového dřeva, jako vždy zahlcený stohem úzkostlivě roztříděných listin, výnosů či dekretů. Každý přečnávající rožek by nejspíš vedla k pořádku stejně nesmlouvavě jako svá rozjívěná dítěta. Zdejší vzduch nenápadně voněl inkoustem.

Půvabně jsem se Jejímu Veličenstvu uklonila. „Dobré odpoledne, matinko.“

Císařovninu oblou postavu pevně svíral živůtek z černého hedvábí, na hrudi doplněný bohatě vyšívanou náprsenkou, husté, prošedivělé vlasy překrýval černý čepec velkoryse vroubený stuhami. Majestátnějšího zevnějšku snad ani nebylo lze dosáhnout.

Host, elegantní dvořan přibližně téhož věku, vynikal úzkou tváří, orlím nosem a hustým obočím, které se jako dvojité baldachýn klenulo nad malýma, dosti nepokojnýma tmavýma očima. Pečlivě nakadeřené, napudrované vlasy se mu na týle sbíhaly do úhledného copánku spoutaného černou mašlí. Po mém neuspořádaném vstupu na scénu vstal a zaujal postoj, který mi vštěpoval taneční mistr – vykročil levou nohou, přitom mírně protočil koleno, efektně nastavil zdobný střevíc slunečním paprskům, ty se pak

jako na zavolanou oslnivě zaskvěly ve stříbrné přezce vykládané brilianty. Hrdé držení těla mi prozradilo, jak velmi se pyšní rudým sametovým frakem, jež podél celého předního lemu i na manžetách zdobilo okázalé zlaté krumplování. Jeho totožnost mi zatím zůstávala utajena, drahocenný oděv nicméně napovídal, že se jedná o osobu mimořádně důležitou, snad o významného hodnostáře, vždyť mu hrudník křižovala široká šerpa z blankytného moaré. Nebo šlo dokonce o člena nějakého královského rodu?

Na rozdíl od matinky mě host poctil úklonou i vlídným úsměvem, kterým si mě hned získal. Přímluvce mi koneckonců přišel vhod, kdykoliv se totiž *maman* zachmuřila, věstilo to jednu ze dvou možností. Buď zvažuje vyhlášení války, nebo jsem ji už zase trpce zklamala.

Tou dobou mě dostihla Karolina s hraběnkou von Brandeiss, obě se císařovně zdvořile uklonily. Matinka pohotově zastřela rozlícený výraz zvučně otevřeným vějířem z černého hedvábí, nemohla si přece nevšimnout guvernanciných vlhkých vlasů ani výmluvných skvrn po spěšně smývaných vodových barvách na obou tvářích. Sestra postoupila o krůček vpřed a vzala mě za ruku v dojemném gestu sourozenecké sounáležitosti. Tím mi dodala odvahy přijmout mateřské napomenutí, které nutně muselo každým okamžikem přijít. *Maman*, jak jsem správně vycítila, sváděla tuhý vnitřní boj. Nedokázala se rozhodnout, čemu dát přednost. Zda své dcery pokořit v přítomnosti vzácného hosta pokáráním, nebo mlčením vzbudit dojem, že nám snad divošské způsoby trpí. V salonu zavládlo napjaté ticho, dokonce i malí Číňané a Číňanky na malovaných panelech strnuli v čase, jako by se zatajeným dechem čekali, k čemu se vládkyně Svaté říše římské odhodlá. Celý svět ovšem věděl, že rakouská císařovna vždy neochvějně stojí za svým názorem, který sděluje pěkně zpříma a bez servítků. Protentokrát se rozhodla směřovat napomenutí na hlavu naší guvernanky.

„Takhle ke mně uvádíte mé dcery, hraběnko?“ oslovila ji odměřeně.

„Madame von Brandeiss za nic nemůže,“ vykoptala jsem statečně, nacházejíc oporu v sestřině neochvějné blízkosti. Matince bych nedokázala lhát, vždyť mi viděla do duše, zároveň jsem nesměla

dopustit, aby veškerá vina za mou nezpůsobnost padla na nešťastnou guvernanku. „Byl to můj nápad. Můj a...“

„Odvedte madame Karolinu, hraběnko. Co nevidět jí bude čtrnáct, na dětinské výstřelky se mi zdá již dost velká, ba dost vyzrálá na to, aby svou povolnou mladší sestru nesváděla k uličnictví, které jí v tu či onu chvíli připadá zábavné. Později si s vámi ještě promluvím, paní von Brandeiss.“

Než Karolina neochotně odešla, povzbudivě mi stiskla ruku. Obě jsme měly dlaně zvlhlé studeným potem.

Guvernanka se prohnula do hluboké úklony, při níž pokořeně sklopila oči. „Za nedůstojné vzezření mladých arcivévodkyň se co nejponíženeji omlouvám, císařské Veličenstvo. Ujišťuji vás, že se to nebude opakovat.“

Všichni, snad vyjma hosta, jsme ovšem dobře věděli, že slibuje naplano. Lokajové za odcházejícími zavřeli dvoukřídlé dveře, přesto jsem se nadále snažila o nápravu. „To já válela sudy v trávě, matinko, já si ušpinila punčošky...“ Zapomněla jsem na prsty umazané inkoustem, za které mohlo dílem neobratné zacházení s brkem, dílem kaňky ve cvičném sešitě, místo toho jsem dodala: „Za nehty se mi dostala špína, když jsem pohřbívala motýla.“ Nato *maman* semkla prošedivělé obočí a zamítavě mávla vějířem. „*Le papillon*,“ pochlubila jsem se francouzštinou.

„*Papillon?*“ zabručel si cizinec, aniž to matinka postřehla.

„To by stačilo, Antonie!“ oslovila mě důstojným císařským tónem. „Stalo se, stalo, mě teď podstatně víc zajímá, jak podobným politováníhodným výstřelkům předejít. Ušpiněné šaty budeš nosit tak dlouho, dokud nepochopíš hodnotu věcí, které svévolně ničíš. Od arcivévodkyně se bez ohledu na věk čeká chování hodné řádné mladé dámy, musíš jít příkladem celému mocnářství, zkus si to konečně zapamatovat.“

Stud mi vehnal horkost do tváří. Sklonila jsem hlavu. „Omlouvám se, *maman*.“

Podezřívavě si mě změřila. „Copak to schováváš za zády, Antonie?“

Kvůli přísnému kázání jsem úplně zapomněla na kytici! „Natrhala jsem je pro vás!“ Snad ji květiny potěší, napadlo mě, ve tváři

mi tedy zahrál široký úsměv. Alespoň mě vždy dokázaly rozveselit. Kdyby záleželo jen na mně, moje komnaty by každého dne přetékaly čerstvými kyticemi, květinové motivy by zdobily veškeré zařízení, nechala bych jimi pomalovat stěny i strop, oblékala bych šaty pošíité květinovými vzory, střevíce i všechna zavazadla by krásnila květinová výšivka, ve vlasech bych nosila celou zahradu.

Natáhla jsem k císařovně ruku obtěžkanou pestrým pugétem. Užuž by se usmála, bohužel si všimla, že jsem jej převázala hedvábnu pentlí do vlasů.

„Přístup, maličká!“ přikázala. Jak napověděla něžná přezdívka, další spílání se protentokrát podařilo zažehnat. Zamířila jsem ke stolu, ale naznačila mi, ať se postavím přímo před ni.

Cizinec v rudém sametu se usmál očima, jeho tenké rty však nadále připomínaly přísnou pudrově růžovou čárku. „*Très charmante, Votre Majesté*. Naprosto okouzlující.“

Matinka mě objala kolem pasu, přitáhla si mě blíž, pak hostu francouzsky odpověděla: „Okouzlit by tedy uměla, zvláště pokud se chová způsobilně. Ale neměl jste na mysli onu kytici, *monsieur le marquis*?“

Na císařovnin pokyn jsem stanula uprostřed salonu a rázem se ocitla v okvětí obklopeném další květinou, která tvořila součást ještě většího květu, takové zdání alespoň budila zdejší úchvatná dřevěná marketerie.

„Monsieur, představuji vám svou nejmladší dceru, arcivévodkyni Marii Antonii Josefu Johannu Rakouskou,“ pronesla *maman* tónem, jemuž jsem v duchu říkala císařský. Šlechtic se velmi dvorně uklonil a poctil mě svým nejpříjemnějším úsměvem. Ráda jsem ho opětovala, potom mě napadlo předvést uprostřed vykládaného okvětí ladnou taneční piruetu. Mé teoretické vzdělání sice vykazovalo řadu nedostatků, zato přirozenou grácií všichni vynášeli do nebes.

„Antonie, toto je markýz de Durfort, francouzský velvyslanec. Přicestoval k nám až z Versailles.“ Na můj nechápavý pohled doplnila: „Ze dvora krále Ludvíka XV.“

„Děkuji štěstěně, že mi dopřála ono výjimečné potěšení a já vás směl dnešního odpoledne poznat, *madame l'archiduchesse*,“

pronesl host. „*Je suis très enchanté de faire votre connaissance cet après-midi.*“

„Pana markýze do Rakouska přivedlo navýsost důležité poslá-
ní,“ vysvětlovala dále matinka. „Z pověření svého panovníka mě
přijel požádat o tvou ruku. Jeho křesťanské Veličenstvo tě totiž
shledalo příhodnou nevěstou pro svého vnuka a francouzského
dauphina Ludvíka Augusta.“

Přiznám se, nejprve mě úplně ovládl zmatek, potom strach. Bo-
lestivě jsem zaryla nehty do dlaní, abych se nerozplakala. Opravdu
už se musím vdávat? Štěstí, že Karolina odešla, utěšovala jsem se,
úžas v jejích rozšířených zorničkách si tedy mohu jen představovat.
Nejspíš by se neubránila závisti, nebývalo přece zvykem, aby se
mladší sestra vdávala dříve než starší, o volbě vhodného manžela
pro Karolinu navíc zatím nepadlo ani slovo. Divila bych se, kdyby
tomu bylo jinak, vždyť se mi nevyrovnala krásou ani roztomilostí.

„Proč se neusmíváš?“ divila se matinka.

„Protože...,“ pípla jsem bázlivě. *Protože je mi teprve deset, proto-
že se nikdy nechci rozloučit se sourozenci a taky bych neměla
předbíhat. Není snad na řadě Marie Kristina, Marie Josefa nebo
Karolina?* „Protože nevím, co to přesně znamená.“

Dospělí si vyměnili významné pohledy. „Opravdu nic netušíš,
maličká?“ hlesla *maman* nevěřicně. „Čeká tě skvělá budoucnost.
Znamená to totiž, že se jednoho dne staneš francouzskou králov-
nou.“

DVĚ

NA LOUČENÍ SI NIKDY NEZVYKNU

1767

Bála jsem se, že mě okamžitě posadí do kočáru a pošlou do Paříže, nebo kde ty ztrápené Versailles vlastně leží, aby mě chtě nechtě provdali za vnuka Ludvíka XV., že mě francouzský velvyslanec Durfort zkrátka ještě téhož dne unese do vzdálené ciziny. Můj strach se naštěstí ukázal jako neopodstatněný. Uplynuly dny, potom týdny i měsíce a já zjistila, že si pan markýz přijel s matinkou jen předběžně popovídat, jak náleželo k pracovní náplni každého řádného velvyslance. Také zjevně hodně jedli a nechávali se zahrnovat hodnotnými dary, náš milý host alespoň nikdy neodmítl pozvání k hodovní tabuli ani nevrátil žádný dárek. Při tom počtu jsem o nich začínala zvolna ztrácet přehled. Dostal psíka, jehož hedvábná srst se obzvláště špatně kartáčovala ze sameťových nohavic, cvičenou opičku, která s oblibou konala potřebu do pánského třírohého klobouku, zlatou smaltovanou tabatěrku s mojí podobenkou, ebenovou vycházkovou hůl ukončenou knoflíkem v podobě lví hlavy z čistého zlata, přezky na střevíce vykládané brilianty.

U vídeňského dvora prodléval francouzský velvyslanec ještě druhého listopadu roku 1766, v den mých jedenáctých narozenin, směl mi proto dauphinovým jménem, tolik alespoň tvrdil, předat dar – brož v podobě motýla. „*Un papillon bleu*,“ vysvětlil blaho-

sklonně, třebaš jsem právě tohle dávno uměla. Šperk se třpytil drobnými oslnivými safíry, podle velvyslancova dvorného soudu prý připomínaly můj jiskrný tmavomodrý pohled, motýlůvy oči zase tvořila dvojice diamantů – *les diamants*. Neustále jsem objevovala nová slova. Francouzština se sice u našeho dvora považovala za formální jazyk, Vídeň však lákala lidi ze všech světových končin, proto se často stávalo, že se po čas jednoho rozhovoru přešlo do němčiny nebo do úplně jiné řeči. Mluvenou francouzštinu jsem zvládla bez větších obtíží, zato písemné úlohy mi působily účinné peklo. Základy mluvnice mi vlastně nikdy řádně nevtloukli do hlavy, horko těžko bych proto dokázala stvořit francouzskou větu, do níž by se mi nezapletlo něco mateřštiny.

Maman si zatím pana markýze předcházela jako pohádkového prince, za chladné zimy mu nabídla ananas! Jednalo se o víc než o pouhé pohostinné gesto, exotické ovoce totiž vyžadovalo námořní výpravu do tajemné země zvané Západní Indie na opačném konci světa. Můj mladší bratr Maxl se netajil obavami o osud statečné posádky, strachoval se, aby na zpáteční cestě námořníci nemuseli svádět krutý souboj s ohavným šupinatým mořským netvorem. Nezbylo mi než ho pokárat. Matinka nás vždy učila, že žádné obludy, přízraky, skřítci ani duchové neexistují. Osvícení Habsburkové pošetilou pověřčivost nestrpěli. Nežili jsme v dobách temna, nýbrž v osvětleném osmnáctém století, ve věku rozumu.

Nevinné dítě samozřejmě nenapadlo, co se za matčiným velkorysým počínáním skrývá – francouzského velvyslance rozmazlovala lichotkami, dárky či okázalými gesty především v mém zájmu. Teprve zjara roku 1767 mi moje dvě starší sestry Karolina s Marií Josefou poskytly první lekci v křehkém umění diplomacie. Došlo k tomu během pikniku na úpravném travnatém koberci při paláci v Schönbrunnu. Hraběnka von Brandeiss důrazně trvala na tom, aby děti trávily co nejvíce času na zdravém povětří, v císařském sídle se totiž opět rozmohly neštovice. K našemu zděšení musela tentokrát ulehnout i matinka, již jsme vesměs považovali za nezranitelnou. Byli jsme již poloviční sirotci, život bez jejího přísného dohledu nám tedy připadal nepředstavitelný. Copak nestačila bolest nad tatíčkovým nenadálým skolem? Zemřel, když mi bylo

pouhých devět, jeho smrt mě hluboce zasáhla, vlastně jsem si tehdy myslela, že se už v životě neusměju. *Maman* nám však žádné hořekování netrpěla, dosti neústupně trvala na tom, abychom nad jejím zdravím nerozjímali. Jak se vyjádřila, mnohem větší radost jí uděláme, dáme-li před pláčem přednost myšlenkám na budoucnost. „Na bedrech mých dětí spočívá osud celé monarchie!“ kladla nám na srdce.

Významná část onoho úctyhodného břemene v té době připadla na Josefu, kterou zaslíbili králi neapolskému, a na mě, třeba se na oficiální potvrzení zásnub s dauphinem stále čekalo. Každého dne při mši jsme se tedy všichni úpěnlivě modlili za matčino brzké zotavení, na státní záležitosti zatím dohlížel náš nejstarší bratr Josef, od tatíčkovy smrti formálně jmenovaný spoluvládce. Já politice nerozuměla, co by se za nehet vešlo, jedna věc se přesto i mně zdála nad slunce jasnější. Kdyby náš osud nespočíval v Božích, nýbrž v matčiných rukou, uzdravila by se už jen proto, aby Josefovi zabránila v zavedení pokrokářských reforem.

„*Maman* musí usilovat o dobré vztahy s Francouzem stůj co stůj,“ objasnila Josefa nad stopkou s jahodami. Vzhledem k mému věku a bídne orientaci v politických záležitostech vzápětí trpělivě přistoupila k náležitě podrobnému vysvětlení. Rakousko prý prošlo vojenským konfliktem zvaným sedmiletá válka a Francii příliš nepotěšilo, jak v něm obstálo.

„Proč?“ zajímala jsem se. „Prohráli jsme?“

Josefa si zádumčivě vychutnávala šťavnatý plod, přitom chtě nechtě připustila, že vlastně neví. Karolina se opodál nímrala v obloženém chlebu se sýrem jako myška. „Všechno se točí kolem politiky,“ podotkla, zaujata více rozhovorem než svačinou. Kdyby nevynikala vrozenými vůdčími schopnostmi, při kterých se snadno zapomínalo, že je také ještě dítě, asi bych se jí vysmála. „Dokonce i náš život, ten především,“ dodala, odhánějíc dlaní vtíravého ováda. Stejně neslavně pochodil i neodbytný lokaj, když se jí pokusil vnutit plátek studené šunky. „Pomyslete na naše rodinné heslo. Jiní kráčí k úspěchu po válečném poli, šťastní Habsburkové strojí veselky!“ Trochu onen slavný výrok přizpůsobila okolnostem, což jí vehnalo do tváře veselý úsměv. „Někdy si říkám, zda matinka

nepovila tolik dcer právě proto, aby v nich získala oporu proti početným nepřátelům. Od rakouských arcivévodkyň se přece čeká výhodný sňatek, který poskytne záruku spojenectví s jinými zeměmi a pomůže zabezpečit naše hranice.“ Při té příležitosti zmínila dva panovníky ztělesňující zdaleka největší hrozbu, totiž pruského krále Fridricha (*maman* o něm ovšem mluvila jako o Netvorovi) a ruskou carevnu Kateřinu. Oba zmínění vládci si vysloužili přízvisko Veliký a vyhlíželi každou příležitost, která by jim umožnila zatnout ctižádostivé spáry do dědičných rakouských území nebo z nich tu a tam alespoň něco uklovnout, jako když vyšlete slípky na pastvu.

„Co myslíš, mohla bych se někdy stát Antonií Velikou?“ vyzvídal jsem, pozvedaje pyšně nosík.

„Pokud se provdáš za francouzského dauphina, pak ne,“ odtušila Karolina.

„Ve francouzském království totiž platí salické právo,“ přitakala Josefa, „podle kterého smí vládu převzít pouze dědic mužského pohlaví. Z toho plyne i nejdůležitější povinnost francouzské královny. Musí zemi zajistit dědice, zkrátka stát se *enceinte*, jak často to půjde. Čím víc synů porодиš, tím horoucněji tě poddaní budou milovat, s trochou štěstí tedy získáš přízvisko Antonie Matka vlasti.“ Smála se vlastnímu vtipu, až se zalykala, přitom si postříkala náprsenku z fialkového saténu limonádou, která si razila cestu kaskádou zdobných pentlí jako horská bystřina peřejemi.

Zničenou náprsenku jsem Josefě přála, to má za nepěkné vtípkování na můj účet! Ulomila jsem kousek chlebové kůrky a hodila jej vrabčákovi, co na nás už hodnou chvíli hladově pomrkával, vzápětí jsem svěřila sestřám své hoře. I když mě těšilo, že nemusím ihned odcestovat do Versailles, neustálé průtahy mi začínaly dělat těžkou hlavu. Markýz de Durfort se přece určitě nezdržuje v Rakousku jen kvůli matičiným velkolepým hostinám, v rodné Francii nedostatkem jídla jistě netrpí. Neposílají si snad tamní labužníci do Západní Indie pro ananasy? Neznají citronový sorbet? Moje dětinské otázky však sestřám přivodily další záchvat halasného veselí.

„Víš, jak nesnáším, když si s Josefou spiklenecky špitáte a mluvíte v nesrozumitelných hádankách!“ oznámila jsem rozmrzele,

zvedla se a zamířila do zahrad, předstírajíc zájem o růžové keře, jako by mi připadaly podstatně zajímavější než vše, co mohly mít sestry na srdci. Poupata právě nabírala na květ, jedno jsem si tedy utrhla, opatrně zbvila trnů a vetkla si je do vlasů.

„Vrať se!“ provolávala Karolina. „Nečerti se hned, Toinette!“

Otočila jsem se na patě a zvolným, promenádním krokem se k nim blížila, vychutnávajíc si houpavý pohyb sukni, třebas mi zdání ženských boků propůjčovaly jen lichotivě široké obruče kρινolíny.

Sestry si vyměnily významný pohled. „Dobře, všechno ti vysvětlíme. Nesmíš se vdát, dokud se z tebe nestane alespoň poloviční žena,“ pronesla Karolina prorocky, oprašujíc si ze rtů drobky. Když jí přistály v klíně, neméně nenuceně je setřásla i z pruhovaného hedvábí. „*Maman* a francouzský vyslanec hrají o čas z jediného důvodu. Ještě tě nepoctila návštěvou generálka Krottendorfová.“

Tím se jí podařilo můj zmatek ještě umocnit. Kdože? Ovšem, napadlo mě, nejspíš choť generála Krottendorfa, matinčina přítelkyně, která nás čas od času navštěvuje! „Co má nějaká generálka mluvit do mé svatby?“ zajímala jsem se.

Karolina s Josefou na sebe opět spiklenecky zamrkaly.

„Co zase?“ Dopalovalo mě, když věděly něco víc a užívaly toho k posílení zvláštního druhu nadřazenosti, který zřejmě náleží k přirozeným výsadám starších sester. Obírala jsem jahodovou stopku, pohled zarputile skloněný k ubrusu ze žlutého damašku, na němž nám lokajové svačinu v přírodě prostřeli. Po sukni mi šplhalo červené slunéčko s pěti tečkami, na slunci zářilo jako rubínový šperk. Snažila jsem se rozpomenout, kdy přináší štěstí a kdy smůlu. *Sluníčko, sluníčko, kam poletíš? Do nebička, nebo do peklíčka?* Náhle mi připadalo strašné žádat od malého, bezmocného tvora rozhodnutí tak zásadního charakteru.

Josefa si způsobně utřela prsty do plátěného ubrousku, zůstaly po nich karmínové cestičky. Nikdy si neušpinila šaty ani neponičila střevíce jako my s Karolinou, také její popelavě plavé, jemně napudrované kadeře vždy úhledně držely tvar. Nikdy by se nehrabala v zemi, aby pohřbila mrtvého motýla, nepřetahovala by se s palácovým mopslíkem, který právě proběhl kalužemi. Při vyšívání

vedle sebe kladla dokonale úhledné, pravidelné stehy – a také se vždy jako první slitovala nad mou nevědomostí. „Generálka Krottendorfová,“ informovala mě s vážností hodnou dvorního lékaře, „je přezdívkou, kterou *maman* dala našemu měsíčnímu krvácení. Mělo by se totiž dostavit vždy stejně přesně jako skutečný vojevůdce!“

„Až tě generálka navštíví, staneš se poloviční ženou. K úplně proměně ale dojde teprve o svatební noci,“ doplnila Karolina.

„Vždyť ani nevím, co se o takové svatební noci děje!“ zněla moje odpověď. Olivrejovaní lokajové, seřazení v uctivé vzdálenosti, předstírali nedoslýchavost, jeden přesto neudržel dekorum, musel proto letmý úsměv rychle zastříť rukou v rukavici. Hudebníci se rozehráli o poznání hlasitěji. Dokonce i ve zdejší venkovském poklidu představovalo soukromí pouhopouhou iluzi.

Josefě zlehka zrůžověly tváře. „Příroda nám prý napoví, já ale sama netuším, jak si dokážu poradit a jestli se manželovi vůbec budu líbit,“ mínila hloubavě, odkazujíc na Ferdinanda Neapolského a Sicilského, syna španělského krále, za kterého se koncem příštího roku měla v Neapoli provdat.

Čekal ji krutý osud. Ohavné zvěsti o ženichově povaze se donesly až ke mně a Karolině, ba ani matinka o něm nemluvila nijak zvlášť hezky. Bylo mu teprve šestnáct jako Josefě, rakouský vyslanec v Neapoli ho popsal coby hnědovlasého, neotesaného výrostka s očima jako korálky. S oblibou prý trápí své okolí nejapnými šprýmy, dvorské hodnostáře dokonce nutí, aby s ním rokovali, zatímco sedí na záchodě! Nejvíce mě na výhradách vůči Ferdinandově nevychovanosti překvapivě zaujala právě zmínka o oné místnosti. Vídeň se pyšnila vybranějším, světaznalejším dvorem, na fanfarónské Neapolitány zdejší smetánka shlížela s lehkou dávkou pohrdání, v císařských rezidencích byste ovšem záchody hledali marně. Naším ctihodným předkům stačil porcelánový nočník, soudila matinka, musí být tedy dobrý i pro nás. Jen v Hofburgu tehdy služebnictvo sestávalo ze dvou tisíc pěti set duší, nehrozilo tedy, že by nočníky neměl kdo vynést.

Kdybychom Josefě vylíčili, co všechno o jejím nastávajícím víme, příliš bychom jí loučení neusnadnily. Ferdinand vzešel ze

španělské větve královského rodu Bourbonů. Pokud by se narodil do rodiny prostého sedláka, soudila Karolina, matinka by ho nezaměstnala ani jako čeledína. A už vůbec by mu nesvěřila ruku jemné, bledničkové Josefy, co si tolik zakládá na způsobném vystupování.

Náš nejstarší bratr Josef si podle mého skromného úsudku o svatební noci s Marií Josefou Bavorskou poradil velmi dobře, koneckonců byl tou dobou již vdovec se dvěma děvčátky. Jejich matku, svou první ženu Isabelu Parmskou, nejkrásnější bytost, jakou jsem kdy viděla, přímo zbožňoval. Mimoděk mě napadlo, že byla vnučka Ludvíka XV., tedy sestřenice mého budoucího manžela. Stejně jako kdysi mou matku i Josefa potkalo mimořádné štěstí, směl se oženit z upřímné lásky.

Kdyby Isabela ještě žila, důkladně bych ji vyzpovídala. Zajímalo by mě, zda bychom se s Ludvíkem Augustem mohli mít rádi. Bude se mi líbit? A otázka snad ještě důležitější: budu se já líbit jemu? Roku 1763 se však Isabele bohužel staly osudnými neštovice. Odešla na věčnost celé čtyři roky předtím, než mi podobné dotazy vůbec vytanuly na mysl.

Josef se sice oženil znovu, ale jen na matinčino naléhání – samozřejmě mu jaksepatří důrazně kladla na srdce, ať hledí dostát dynastickým povinností. Tak se naší novou švagrovou stala Marie Josefa Bavorská. Zpočátku mě mátllo, že se pyšní stejným jménem jako moje starší sestra, na druhou stranu téměř všechny evropské panovnické rody přece spojoval nějaký druh příbuzenství, valná většina jejich představitelů se proto jmenovala dosti podobně. Při volbě se obvykle zohlednila jednak rodinná tradice, jednak jméno oblíbeného světce nebo světice. Po Josefově druhé svatbě jsme sestře začali tajně říkat Josefa Spanilá, zatímco na švagrovou z rodu bavorských Wittelsbachů zůstalo přízvisko Nehezká.

V duchu jsem Josefu Nehezkou, malou, zavalitější dívku s oškli-vými zuby, litovala, bratr si ji nikdy nedokázal zamilovat. Patrně proto se zřídka usmívala, ve Vídni se také nikdy necítila jako doma. Již krátce po svatbě se mezi služebnictvem začalo proslýchat, že s ní Josef odmítá sdílet lože, navzdory matinčinu přesvědčení, podle kterého společná ložnice tvoří zdravý základ spokojeného man-

želství. Nakonec dal zvláštní přepážkou rozdělit i společný balkon v Schönbrunnu, aby se na ni nemusel dívat, což jsem věděla i já.

Když nás před dvěma lety navždy opustil tatíček, přizvala *ma-man* Josefa, ať s ní sdílí vladařské povinnosti. Z Josefy Nehezké se rázem stala choť rakouského císaře, byť nikoho ani ve snu nenapadlo, že by dokázala jakkoliv zastínit matčinu moc a majestát. Upřímně řečeno, nikdo se nad jejím nešťastným osudem nezamýšlel ani v žádném jiném ohledu.

Nedávno však švagrová ulehla s horečkou. Záhy jí po těle vyrazily zarudlé boláky, výmluvný příznak neštovic, jimž matinka říkala metla Evropy. Nemoc bratrovi poskytla jen další vhodnou záminku, proč se manželce vyhýbat. Rakouský panovník se nesměl vystavovat nákaze, zvláště ne tehdy, pokud se onemocnění nevyhnulo ani jeho vládnoucí matce – nakazila se během četných návštěv u Josefina lože. Rakousko si nemohlo dovolit ztratit oba panovníky.

Pokud šlo o nemoci a neduhy, matinka před námi nic nezastírala. Dokázala věcně mluvit též o umírání a smrti, nepřála si totiž, abychom se jich báli. My dívky jsme se mezi sebou nicméně hovorů o její momentální zdravotní indispozici vyhýbaly, co to šlo. Děsilo nás, že by se vyslovené obavy snáze proměnily ve skutečnost, a tak jsme raději vespolek klábosily na jiná témata. Hodně se mluvilo o tanci i pouštění draků, o vyjíždkách na lodce nebo o fence mopslíka, která právě vrhla štěňata.

O něco později přerušil náš zahradní piknik ve třech Josef, přišel nám oznámit, že nastal konec. Smrt u nás bývala pravidelným hostem, každý musel mít vždy řádně připravený smuteční oděv, proto se nyní bratr mocně potil v černém hedvábném fraku a šedé brokátové vestě pošité korálky z tmavého jantaru, tvář si před odpoledním sluncem chránil třírohým kloboukem z lesklé černé plsti. Rty měl smutně semknuté, zato v očích se mu nezaleskla ani slza. „Vzal si ji Všemohoucí.“

Na okamžik jsme všechny hrůzou zatajily dech a vzápětí opřekot vyskočily, neohlížejíc se na to, co máme právě v ruce nebo v klíně. Talířky, misky s jahodami i pohárky s limonádou se ne-

uspořádaně poroučely na žlutý ubrus, kde nadělaly pestrobarevnou spoušť.

Za usedavého nářku jsem se vrhla do Karolininy náruče. Mateřsky mě hladila po vlasech, cítila jsem však, jak zběsile se jí přitom rozbušilo srdce. „*Maman* zemřela?“ zvolala Josefa, pokřižovala se, vzápětí si přitiskla ke rtům zařatou pěst ve snaze utajit hlasitý, přerývaný vzlyk. Její nos nabral jasně červenou barvu, jako vždy, když se ze všech sil snažila neplakat.

Bratr nasadil zmatený výraz. „Ne, matka ne. Zemřela moje choť, má manželka.“

Čas se zastavil, alespoň se mi to zdálo, usilovně jsme se snažili vstřebat smutnou novinu se vším, co obnášela. Sirotci se z nás sice nestanou, nicméně matinka se ještě neocitla mimo nebezpečí a Josefa stihl osud dvojnásobného vdovce.

Ulevilo se mi. Vděčně jsem blahořečila nebesům, že si protentokrát nevyžádala matčinu duši, důvod k truchlení však zůstal. Horečně – a marně – jsem zašátrala po kapesníčku, nakonec mi nezbylo než utřít uplakaný nos do nadýchaných krajkových kanyřků na rukávech. V onu smutnou chvíli na tom snad nesešlo, nepatrný přestupek proti dobrým mravům vypadal ve srovnání se zmařeným životem nepodstatně. Najednou mi připadalo kruté označovat Josefovou manželku za Nehezkou, proto jsem ji v duchu hned povýšila na Andělskou. Nezasloužila si zemřít nedocenená. Dětská nevinność a nedotčenost světem dospělých mi velela stihnout bratra vyčítavým, vlastně téměř pohrdavým pohledem. Když se zatvářil zaskočeně, zašeptala jsem: „Milovala tě, abys věděl.“

Veselý piknik na úhledném pažitě nyní působil jako nemístná výstřednost. Hudebníci sbalili nástroje a diskrétně se odporoučeli, lokajové poklidili zbytky zahradní tabule, my, nešťastní Habsburkové, jsme zatím v truchlivém procesí klopýtali k paláci. Pohřeb proběhne co nejdříve, uvědomil nás Josef. Tělo rozežrané nešovicemi představovalo nebezpečný zdroj nákazy, muselo se proto uložit k věčnému odpočinku bez zbytečného otálení. Andělská Josefa se sice narodila v Mnichově coby bavorská princezna, její tělesnou schránku ovšem nečekala dlouhá cesta domů. Jako choť

rakouského mocnáře navždy spočine na čestném místě ve vídeňské Císařské kryptě.

Celý rakouský dvůr se okamžitě ponořil do smutku. Předepsané truchlení trvalo tři měsíce, což znamenalo, že se do konce srpna neměly odehrát žádné koncerty, opery ani bály. Matinka naštěstí chápala, jak tísnivě na děti působí letní měsíce zbavené radovánek, nejmladším ratolestem, jmenovitě Karolině, Ferdinandovi, Maxmiliánovi a mně, proto dovolila běžné dětské kratochvíle pod podmínkou, že si nebudeme počínat příliš rozpustile.

Ó, jak dychtivě jsem vyhlížela den, kdy se mi na sukňě znovu pověsí smečka veselých dítek odhodlaných k dalšímu a dalšímu uličnictví! V době povinného smutku jsem se z nedostatku jiného vyžití plně upnula na svého psíka a oblíbenou panenku. Oba mi vstoupili do života, když mi táhlo na sedm, obdařila jsem je proto nápadně nepůvodními jmény, jak mívají děti ve zvyku. Půvabné pařížské panence s líbivou tvářičkou, již mi k Vánocům věnovala sestra Marie Kristina, jsem říkala prostě *Pupetka* podle francouzského *poupée*, pejsek pro mě s přihlédnutím k rase zůstal *Mopsem*.

Josef se manželčina pohřbu neúčastnil, také matinka dala přednost pozvolnému zotavování, pocínovanou rakev proto do Císařské krypty pod Kapucínským kostelem doprovodila sotva hrstka truchlících. Já chtěla kráčet za márami, ale nedovolili mi to, což mě ještě více roztesknilo. Nebožka přece potřebovala soucitnou duši, která se řádně rozloučí a popřeje jí šťastnou cestu na nebesa! Nevyunikala oslnivou krásou, ale její cti se nedalo nic vytknout, nikdy jí neuniklo nevlídné slovo, nikdy si nestěžovala, byť se k ní bratr nechoval nijak hezky.

Pár týdnů po smrti Josefy Andělské císařský lékař potvrdil, že se matinka úplně uzdravila a smí se opět ujmout císařských povinností. Všichni jsme pocítili hlubokou vděčnost a úlevu, nejvíce ovšem sama *maman*. Všimla jsem si, jak ji choroba změnila. Zhubla, dokonce přišla o jeden ze tří podbradků, ale u toho nezůstalo. Připadala mi unavenější, nedůtklivější, zarputilejší než dřív lpěla na svém hluboce zakořeněném smyslu pro povinnost. Bůh jí dopřál plné zotavení, přesto se nedokázala těšit ze života, radost jí nepůsobily už ani oblíbené komorní koncerty.

Dokud dvůr oficiálně truchlil, přesunuly se vdavky mé sestry Josefy s neapolským králem na neurčito. Za stávajících okolností se přirozeně nehodilo chystat veselku, na niž se ostatně nikdo kromě matinky netěšil. Jakmile však druhého říjnového týdne čas smutku pominul, sestřiny komnaty v Hofburgu se náhle zdály prázdné jako klášterní cela. Sluhové sbalili téměř všechny její věci do těžkých dřevěných truhlic označených zdobnými iniciálami a připravili je na cestu do Neapole. Výbavu – róby z barevného hedvábí či brokátu, zdobené třpytkami, korálky, krajkou, zlatým krumplováním, drahokamy, zkrátka vším, nač dokážete pomyslet – jsem jí vůbec nezáviděla. Jak si *maman* nechala zjistit, Neapolitáni si na nevkusně okázalé odívání potrpěli, hodlala tedy udělat vše pro to, aby naše Josefa od prvního okamžiku Ferdinanda uchvátila. „Čím dřív přijde dítě, tím pevnější aliance,“ osvětlila mi sestra a samozřejmě myslela rakouské spojení s Neapolí a Sicílií. Patnáctý říjen, den jejího odjezdu, se kvapem blížil, já se tedy musela vyrovnat s nepříjemnou pravdou. Matince za mák nezáleželo, zda se Josefa do svého nastávajícího zamiluje, stejně jako nic nedbala o Josefovou city k nebohé bavorské princezně. Sama se přitom kdysi do tatíčka zamilovala tak vášnivě, že se odmítla vdát za jiného, ba nepřipouštěla si ani dědečkovy pádné námitky proti nerovnému sňatku.

Stačil pouhý rok a nenašla se duše, která by se mě snažila chránit před krutou skutečností, jak se až dosud dělo. Úmrtí nemilované švagrové, sestřin neodvratný politický sňatek i odjezd mě poučily o výsadách našeho stavu. Jak ráda bych jim co nejdéle unikala! Cena za velkolepé rezidence, skvostné ekvipáže nebo róby vyšívané drahokamy mi nyní připadala neúměrně vysoká. Křivozubá Marta, co každého jitra vynášela můj nočník, mohla závistivě pomrkávat po mé velkolepé garderobě nebo marně snít o hodinách naplněných ušlechtilou kratochvílí (kdo by nedal přednost hře na harfu před vyléváním moči?), směla však následovat hlas svého srdce a svobodně se provdat podle vlastní vůle. Na jejím rozhodnutí nezávisely osudy národů.

Dvanáctého října po snídani si mě Josefa vzala stranou a příškrčeně se zeptala, zda bychom si nemohly promluvit v soukromí.

Jídla se téměř netkla, jen letmo poklepala těžkou stříbrnou lžičkou o kalíšek s vařeným vejcem a uždíbla trochu opečeného chleba. Dokonce i šálek horké čokolády, ozdobený velkorysou porcí našlehané smetany, na který se každého rána s dívčí dychtivostí těšila, zůstal tentokrát netknutý.

Od křídla vyhrazeného arcivévodkyním – žertem jsme mu přezdívali Klášter, arcivévodové totiž obývali protilehlou stranu nádvoří – nás dělil rozsáhlý palácový labyrint. Sestra mě tedy vzala za ruku, pak jsme spolu za švelení vrstvených sukni rychle mýjely nepřehledné komnaty obložené vyřezávanými panely vesměs krémového odstínu, na nichž se do zdobných spirál stáčely velkolepé reliéfní úponky pokryté vrstvou plátkového zlata. Před všemi dveřmi se jako sochy tyčili na stráži mlčenliví lokajové.

Každá arcivévodkyně obývala vlastní apartmá sestávající z přijímacího salonu, soukromého budoáru a ložnice. Nezasvěceného hosta by zřejmě zaskočila prostota našeho ubytování, nápadně odlišná od rokokové nádhery reprezentativních síní, v nichž se snoubila velkolepost mocnářství s citem pro nejmódnější vzory. Ten, kdo nikdy nepoznal okázalost oficiálních císařských prostor a navštívil nás jen v soukromí, mohl snadno dospět k závěru, že vedeme život ve všem všudy podobný kdejaké početnější šlechtické rodině. Zbožný, pilný, někdy také jaksepatří halasný.

Josefa mě nasměrovala do mého budoáru, vzápětí za námi tiše zaklapla dveře. Mops podřimující v měkkém pelíšku si ji zvědavě změřil, přitom zvláštním zvířecím smyslem hbitě vycítil, že něco nebude v pořádku. Sestra vzala mé ruce do dlaní, aby mě přiměla usednout na dvojité křeslo potažené modrým sametem. „Chtěla jsem se rozloučit,“ vysvětlila. Kůže jí vlhla studeným potem, zdála se mi nezdravě bledá, z tváří se jí vytratila všechna barva.

„Není ještě brzy? Odjíždíš až za tři dny,“ namítla jsem, pokládajíc jí hlavu na rameno. „Nejraději bych, abys zůstala alespoň tři týdny a oslavila s námi moje dvanácté narozeniny.“

Ztěžka vzdychla. „Asi bych o slavnost přišla, i kdybych směla zůstat. Nejspíš se nikdy více nevidíme, maličká.“

Po zádech mi přeběhl mráz. „Co to říkáš?“

„Než odjedu do Neapole, musím prý vzdát poslední poctu Josefa Nehezké, nejlépe ještě dnes. Podle matinky se to sluší.“ Sestřin hlas postrádal jakékoliv zabarvení.

„Rozloučit se s mrtvou? Nebožka se přece nic nedozví.“

„Matinka ano.“

Prázdňá gesta se vymykala mému chápání, nedostávalo se mi pro ně trpělivosti. „A když to neuděláš? Všechno matince odkývej, ale sestup do Krypty zkus jen předstírat,“ navrhla jsem.

Josefa se zachvěla. „Tohle nesmím a ty to víš. Nedokážu v tak vážné věci lhát, styděla bych se za sebe. *Maman* by mě třeba nepodezívala, ale Bůh by o mém prohřešku věděl. Mohu se vyzpovídat, zklamanou matinku si usmívám, v očích Všemohoucího si však selhání nedovolím.“

Snažila se vypadat statečně, ale uslzené oči se jí ustrašeně leskly. „Sestoupit do Císařské krypty mezi tolik mrtvých duší, zvláště Marii Josefu... Nedokážu to vysvětlit, Toinette, zkrátka, jímá mě předtucha, že se už nikdy více neshledáme.“

„Žádní duchové neexistují,“ kladla jsem jí na srdce, třebaš jsem sama ze všech sil přemáhala úzkost. Moje útěcha se ovšem zcela minula účinkem.

„Ducha Josefy Nehezké se nebojím.“ Mimoděk se otřásla. „Ten teď prodlévá na nebesích, ale tělo... Na doporučení lékařů ji pohřbili ve velkém spěchu, aby předešli dalšímu šíření nákazy, přiznal mi to Josef. Co když nepostupovali dost opatrně?“ Objala jsem sestru kolem ramen a dovolila Mopsovi, ať jí vyskočí do klína. Pokud se mi nedaří rozptýlit její obavy, snad ji na jiné myšlenky přivede psíkova oddaná pozornost.

„*Maman* soudí, že se chovám dětinsky.“ Josefa maně polaskala Mopsův hladký béžový kožíšek, pak si přitiskla líčko k jeho šjí. „Podle jejího nejlepšího přesvědčení musím dostát svým povinností, samo sebou včetně sňatku s králem Ferdinandem.“

„Vím, že si ho nechceš vzít,“ hlesla jsem, tisknouc jí povzbudivě rameno.

„Na mé vůli přece vůbec nezáleží.“

„Matince určitě ne,“ přitakala jsem.

„Přítom se za něho nejspíš ani provdat nestačím.“ Mops se svezl na podlahu a dal se do zevrubného očichávání lemu sestřiny sukně. Nenašel žádné zbloudilé drobečky, a tak se netečně stulil na pohodlný koberec. Josefa mne naléhavě objala, přitiskla mě k sobě tak silně, až mě do hrudi nepříjemně zatlačily kostice jejího hedvábného živůtku šeríkové barvy. Úplně jsem zapoměla, jak rychle vyspěla. Když mi oznámili, že se jednoho dne provdám za francouzského dauphina, zoufale jsem toužila zastavit čas, aby náš život dál plynul bez výraznějších změn. Vychutnávali bychom si zahradní slavnosti nebo návštěvy v opeře, nehrozilo by nám loučení ani pohřby. Před lety, bylo mi tehdy pět nebo šest, jsem vyslovila přání, ať nejsem nikdy smutná. Nesplnilo se.

„Bojím se, že půjdu za Johanou,“ rozvzlykala se sestra a přimkla se ke mně ještě těsněji. Kromě Marie Anny, jíž se říkalo Mariana, Marie Kristiny, Marie Alžběty a Marie Amalie, jsme totiž měli ještě sestru Marii Johanu Gabrielu Josefu Antonii. Onu dívku, o pět let starší než já, dělil od Josefy pouhý rok, snad proto si byly blízké jako my s Karolinou. V zimě 1762, dva dny před vánočními svátky, však nešťastná Johana zemřela na neštovice. Bylo jí dvanáct, o pár měsíců víc než nyní mně.

Jitřivě děsivá vzpomínka obrátila všechno mé utěšování vniveč. Co bych také mohla sestře říci? Jak ji dostatečně upřímně, vážně a zároveň sebejistě přesvědčit o nepodloženosti jejích obav? Lhaní mi nikdy nešlo. Choulily jsme se tedy svorně na krajíčku polstrované lenošky, skrápěly slzami růžovomodrý koberec z vyhlášených aubussonských dílen a naléhavě se objímaly, jako bychom si potřebovaly tělesnou blízkostí potvrdit, že zůstáváme naživu.

„Slib, že na mě nikdy nezapomeneš,“ šeptala Josefa, ušní lalůček mi přitom zahřál jejím horoucí dech.

„Slibuju!“ zaštkala jsem, hned vzápětí jsem ale odhodlaně polkla, potlačila další zasténání a pokusila se nasadit statečný tón. „Nikdy nezapomenu!“

Zbožná, zodpovědná a poslušná Josefa vyhověla matinčinu přání. Sotva jsme se toho rána rozloučily, sestoupila do Císařské krypty, kde poklekla před tumbou nebohé švagrové. Téhož odpoledne jsme ji se sestrou Alžbětou ještě jednou letmo zahlédly a sta-

čily jí na rozloučenou vtisknout polibek. Stěžovala si na tělesnou slabost, měla zarudlé tváře, zároveň ji trápila zimnice. Později nás matinka povolala do Růžového salonku, kde nám císařský lékař zjevil strašlivou pravdu. A potom už mě k ní nikdy nepustili.

V paměti mi Josefa zůstala taková, jakou jsem ji viděla toho posledního odpoledne – vyplašená dívka ve fialkovém brokátu, milá sestra, poslušná dcera, která si cení povinností vůči matce nad vlastní krátký život.

Přišel patnáctý říjen, den, kdy by na nádvoří v Hofburgu nasedla do velkolepé ekvipáže, ta by s ní pak po kamenné dlažbě drnčivě vyrazila vstříc neznámé budoucnosti. Měla se stát královnou a matkou následníka trůnu ve vzdálené zemi vyhřívané slunečními paprsky, které se chvějivě odrážejí v mořských vlnách. Osud jí nic z toho nedopřál. Místo abychom arcivévodkyni Marii Josefě Gabriele Johaně Anně Rakouské přáli šťastnou cestu do Neapole a mávali jí na pozdrav bílými kapesníky, vyprovázeli jsme ji na věčnost.

Sestra se obávala oprávněně, její temná předtucha se potvrdila. Jak matince později se slzami v očích přiznal jistý kapucínský mnich, pohřeb Josefy Nehezké skutečně proběhl příliš uspěchaně, sarkofág se zřejmě nepodařilo řádně zapečetit. Moje krásná starší sestra se tedy nakazila neštovicemi. Víc než kdy jindy jsem si přála zastavit čas a vrátit se k okamžiku, v němž by si zástupci církve či vědy závažného nedostatku povšimli. Jednalo se přece o otázku života a smrti! Čas se bohužel nenechal obelstít, teď tedy v Císařské kryptě odpočívaly dvě andělské Josefy. Až se příště pokusím někoho přejmenovat, nesmím se unáhlit.